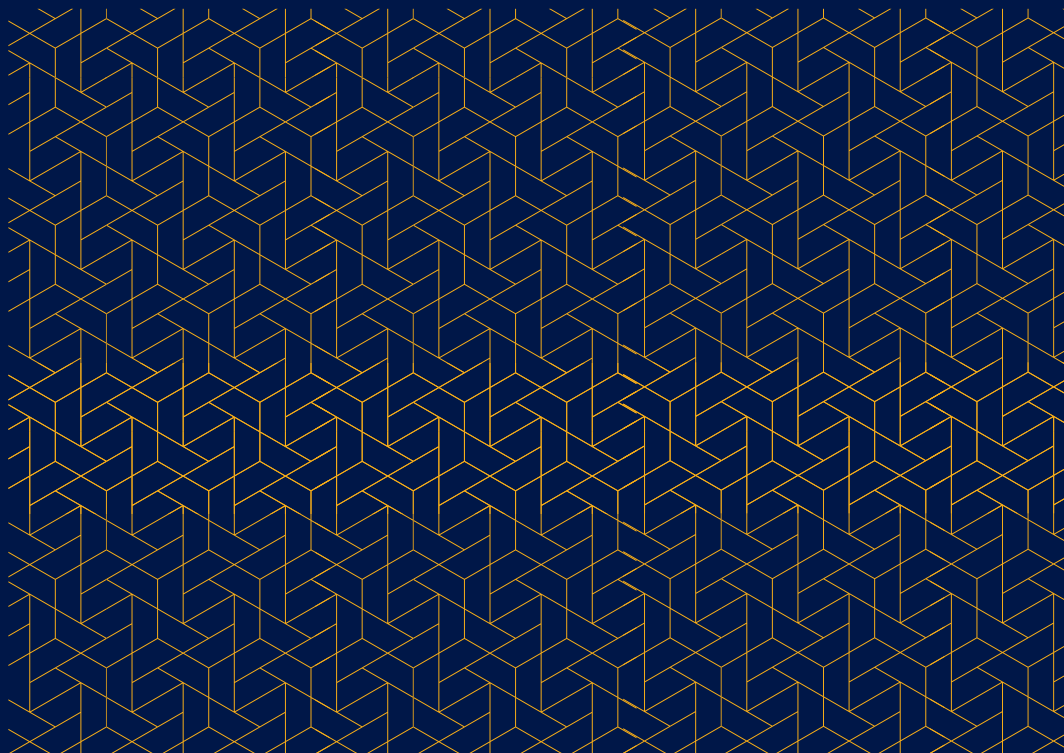

REZUMAT TEMATIC

**Regândirea angajării
între serviciile
de informații și
societatea civilă**

Despre acest rezumat tematic

Rezumatul tematic a fost pregătit de DCAF, Direcția pentru Europa și Asia Centrală. DCAF dorește să mulțumească Departamentul Federal de Apărare, Protecție Civilă și Sport (DDPS) al Confederației Elvețiene și Ministerului Norvegian al Afacerilor Externe pentru sprijinul generos acordat în realizarea acestei publicații.

Notă

Opiniile exprimate în această publicație aparțin autorilor și nu reflectă opiniile sau punctele de vedere ale Departamentului Federal de Apărare, Protecție Civilă și Sport al Confederației Elvețiene și ale Ministerului Norvegian al Afacerilor Externe.

Despre DCAF

DCAF - Centrul de la Geneva pentru Guvernarea Sectorului de Securitate este dedicat îmbunătățirii securității statelor și a popoarelor lor într-un cadru al guvernantei democratice, ordinii de drept, al respectării drepturilor omului și egalității de gen. De la înființarea sa în 2000, DCAF a contribuit la realizarea păcii și dezvoltării mai sustenabile, asistând statele partenere și actorii internaționali ce sprijină aceste state, pentru a îmbunătăți guvernanta sectorului lor de securitate prin reforme incluzive și participative. Acesta creează produse de cunoștințe inovatoare, promovează norme și bune practici, oferă consiliere juridică și politică și sprijină dezvoltarea capacităților părților interesate statale și nestatale din sectorul securitate.

DCAF - Centrul de la Geneva pentru Guvernarea Sectorului de Securitate; Maison de la Paix Chemin Eugène-Rigot 2E CH-1202; Geneva, Elveția

Tel: +41 22 730 94 00
info@dcaf.ch www.dcaf.ch
X: @DCAF_Geneva

ISBN: 978-92-9222-736-4

© 2021 DCAF -Centrul de la Geneva pentru Guvernarea Sectorului de Securitate

REGÂNDIREA ANGAJĂRII ÎNTRE SERVICIILE DE INFORMAȚII ȘI SOCIETATEA CIVILĂ

Introducere

În ultimii ani, conceptul de supraveghere democratică a fost extins pentru a include rolul jucat de societatea civilă în supravegherea sectorului de securitate. În ciuda acestui fapt, securitatea națională și, în special, comunitatea de informații, sunt în general privite ca domeniul exclusiv al executivului. Acolo unde societatea civilă joacă un rol în supravegherea sectorului de informații, în general o face prin mijloace tradiționale de supraveghere publică, cum ar fi advocacy (promovare). Subliniind importanța unor astfel de strategii, acest Rezumat tematic sugerează că, în anumite condiții, acestea pot fi completate de alte abordări. Acesta detaliază condițiile în care interesele serviciilor de informații și ale societății civile pot coincide și se prezintă câteva strategii pentru serviciile de informații aflate în procese de reformă pentru a se angaja cu societatea civilă. Un astfel de dialog poate avea multe beneficii: de la îmbunătățirea calității activității de informații până la identificarea modalităților de îmbunătățire a supravegherii și gestionării activității de informații. Cu toate acestea, este important de subliniat că, în general, rolurile societății civile și ale serviciilor de informații ar trebui să fie strict separate pentru a asigura independența celor dintâi și că numai în anumite condiții serviciile de informații ar trebui să ia în considerare angajarea cu societatea civilă.

Rezumatul tematic este compus din trei părți. În primul rând, se explică raționamentul dialogului între societatea civilă și comunitatea de informații. În al doilea rând, lucrarea se concentrează pe factorii contextuali ce influențează relațiile între societatea civilă și serviciile de informații și detaliază condițiile în care poate fi luat în considerare dialogul între serviciile de informații și societatea civilă. În cele din urmă, se prezintă câteva strategii pe care le pot urma serviciile de informații pentru a stimula dialogul cu societatea civilă.

1. Raționamentul dialogului între societatea civilă și comunitatea de informații

Mai exact, dialogul între societatea civilă și comunitatea de informații poate:

- Evita politizarea: Dialogul limitează activitățile executivului ce pot duce la politizarea serviciilor de informații și la utilizarea abuzivă în propriile sale scopuri politice. Factorii de decizie pot neglija produsele de informații ce nu confirmă agenda decidenților politici, iar angajarea societății civile poate consolida obiectivitatea față de influența și persuasiunea politicianului.
- Crește gradului de conștientizare al societății civile cu privire la nevoile de securitate: societatea civilă posedă o expertiză tehnică pe care serviciile de informații rareori se bazează. Organizațiile specializate ale societății civile (OSC), deseori compuse din foști practicieni, pot contribui la analiza amenințărilor la securitatea națională și pot formula propuneri care să răspundă nevoilor și provocărilor de securitate ale societății. Aceștia pot analiza cadrele juridice și instituționale ce guvernează activitatea serviciilor de informații, în special în ceea ce privește clasificarea și supravegherea informațiilor.
- Crește legitimitatea și încrederea în serviciile de informații: stabilirea de platforme de dialog între societatea civilă și comunitatea de informații poate spori legitimitatea și credibilitatea acestora din urmă. OSC-le pot juca un rol important în promovarea conștientizării și înțelegerii societății cu privire la rolul pe care îl joacă serviciile de informații în asigurarea securității naționale. În special, OSC-le specializate pot contribui la dezvoltarea politicilor strategice de comunicare care să asigure că serviciile de informații comunică în mod eficient publicului care este caracterul activității lor.
- Facilitează profesionalismul și integritatea serviciilor de informații: OSC-le ce se ocupă de etica și gestionarea sectorului de securitate pot contribui cu expertiză pentru a dezvolta cadre etice pentru serviciile de informații, în special coduri de etică și de conduită.
- Oferi o platformă pentru a face față nemulțumirilor istorice: în multe state în tranziție, serviciile de informații se confruntă cu un trecut caracterizat de o relație de confruntare cu societatea. În unele cazuri, serviciile de informații sunt acuzate de comiterea unor nedreptăți istorice și sunt privite cu suspiciune de către societatea civilă. Furnizarea de platforme pentru dialogul reciproc cu societatea civilă poate ajuta la depășirea unor

astfel de nemulțumiri istorice și poate facilita comunicarea cu societatea civilă cu privire la natura și progresul proceselor de reformă a serviciilor de informații.

2. Factori contextuali

Contextul în care funcționează serviciile de informații variază de la o țară la alta, la fel ca și rolul societății civile. Ca atare, capacitatea serviciilor de informații de a se angaja cu OSC depinde de patru factori.

Factori contextuali	Explicație	Ce trebuie luat în considerare
Temeiul juridic ce guvernează serviciile de informații	Legislația sectorului de securitate deseori stabilește mijloace prin care dialogul cu publicul poate fi stabilit. În cazuri unde legislația nu conține astfel de norme sau mecanisme, angajarea între societatea civilă și comunitatea de informații este în mod obișnuit desfășurată în manieră ad-hoc.	Legislația prevede mecanisme pentru a permite angajarea sistematică între societatea civilă și comunitatea de informații? Acestea ar putea include, de exemplu, consilii publice compuse din experți ale societății civile specializați în chestiunile de informații? Dacă nu, legislația prevede stabilirea organismelor de supraveghere cu experți?
Temeiul juridic al accesului la informații (clasificate)	Conform legii, informațiile pot fi clasificate sau considerate ca informații de importanță publică, și deci disponibile pentru consumul societății civile.	Legislația privind secretele de stat / informațiile clasificate oferă orientări și proceduri clare pentru declasificarea informației? Legea oferă proceduri clare, transparente și accesibile pentru accesarea informațiilor de importanță publică?
Instrumentalizarea politică	Organizațiile pot să reprezinte interese politice particulare sau să promoveze agende ascunse	Potențiali parteneri rămân neutri și servesc comunitățile?

<p>Interesele suprapuse</p>	<p>În general, societatea civilă și serviciile de informații ar trebui să rămână strict separate. În state de tranziție, serviciile de informații ar trebui să ia în considerare angajarea cu societatea civilă doar în condiții specifice. În caz contrar, independența acesteia din urmă poate fi pusă în pericol.</p>	<p>Sunt serviciile de informații angajate să se reformeze? Sunt interesele și motivațiile din spatele proceselor de reformă sincere? În așa situații, serviciile de informații ar trebui să angajeze societatea civilă în procesele de reformă, de exemplu, bazându-se pe expertiza instituțiilor academice și organizațiilor specializate ale societății civile. În absența unor atare procese de reforme, serviciile de informații ar trebui să încerce în continuare să angajeze societatea civilă, dar într-un fel care nu le pune în pericol independența. Asta ar putea antrena mese rotunde și discuții publice pentru a discuta provocările comune de securitate și preocupările societății civile, precum și furnizarea de informații referitoare la activitățile serviciilor de informații.</p>
-----------------------------	--	---

3. Forme de dialog între comunitatea de informații și societatea civilă

În mod tradițional, societatea civilă a exercitat supravegherea sectorului de securitate, inclusiv a sectorului de informații, prin mai multe metode. Acestea includ: cercetarea și informarea, care constituie unul dintre cele mai importante mijloace prin care poate fi analizat temeiul juridic și conduita serviciilor de informații; creșterea gradului de conștientizare, care este legată de furnizarea de informații și este esențială pentru educarea cetățenilor cu privire la drepturile lor față de sectorul de securitate și despre modul în care ar trebui să funcționeze un serviciu de informații responsabil și receptiv; și altele, inclusiv advocacy (promovare), instruire și monitorizare. Strategiile menționate mai sus sunt esențiale pentru asigurarea unei supravegheri publice eficiente a sectorului de securitate. Cu toate acestea, ele sunt, în general, inițiate mai degrabă de societatea civilă, decât de serviciile de informații. Această situație le absolvă, drept

efect, pe acestea din urmă de necesitatea stabilirii unui dialog cu societatea civilă și îi împiedică să se folosească de expertiza pe care o poate oferi societatea civilă. Deși astfel de abordări au meritele sale, ele sunt limitate în capacitatea lor de a facilita dialogul între societatea civilă și serviciile de informații.

Există mai multe strategii ce ar putea fi valorificate de serviciile de informații pentru a spori dialogul cu societatea civilă. Scopul principal al unor astfel de abordări este de a deplasa relațiile între societatea civilă și sectorul de informații dincolo de formele tradiționale de supraveghere, către un dialog consolidat. În combinație cu formele tradiționale de supraveghere, astfel de abordări pot expune serviciile de informații către potențialul neexploatat al societății civile; ele pot spori încrederea publicului și pot acționa ca un mecanism de prevenire a conflictelor, oferind o platformă pentru a aborda nemulțumirile istorice și a comunica procesele de reformă a serviciului de informații. Această abordare încearcă să deconstruiască percepția asupra societății civile și a serviciilor de informații ca „adversari”, luând în considerare contextele în care se aliniază obiectivele și scopurile comune. Mai jos se detaliază câteva strategii care ar putea fi folosite, sau susținute în alt mod de serviciile de informații. Acolo unde sunt disponibile, sunt oferite și studii de caz.

• **Consiliile de Supraveghere Civilă**

Unele țări s-au gândit la crearea unor organisme de supraveghere civilă, compuse din reprezentanți ai societății civile care sunt mandatați conform legii să supravegheze serviciile de informații. Ca parte a mandatului lor, aceste organisme trebuie să stabilească și canale directe de comunicare cu serviciile de informații. Există două exemple de astfel de instituții – Consiliul Croat pentru Supravegherea Civilă a Serviciilor de Securitate și Informații și Consiliul de Supraveghere Civilă din Macedonia de Nord. În ambele cazuri, aceste organisme nu sunt pe deplin independente, fiind responsabile în fața parlamentului. Dacă ar fi creată ca un organism independent, o astfel de instituție ar fi liberă de afiliere la partide politice și, prin urmare, ar fi mai obiectivă în analiza și interacțiunea cu serviciile de informații.

În timp ce înființarea unui consiliu civil de supraveghere ar necesita o modificare(ri) legislativă(e), o abordare alternativă ar putea angaja includerea reprezentanților societății civile în organismele de supraveghere. În sfera euro-atlantică, astfel de organisme sunt larg răspândite,¹ dar includ în mod obișnuit persoane cu expertiză legală

1 Acestea includ, de exemplu: Belgia – Comitetul permanent de evaluare a agențiilor de informații; Țările de Jos – Comitetul de evaluare a serviciilor de informații și securitate; Portugalia – Consiliul pentru supravegherea sistemului de informații al Republicii Portugheze; și Suedia – Comisia pentru securitate și protecție a integrității

și judiciară (foști judecători, procurori, politicieni, înalți funcționari de aplicare a legii). Extinderea acestei cerințe de a include reprezentanți ai organizațiilor specializate ale societății civile, precum în cazul Consiliului Croat pentru Supravegherea Civilă, ar permite angajarea societății civile fără a fi nevoie de modificări legislative.

Studiu de caz: Consiliul Croat de Supraveghere Civilă

Legile croate din 2006 privind sistemul de securitate și informații prevăd trei organisme de supraveghere: o comisie parlamentară permanentă de supraveghere, un organism de supraveghere administrativă și Consiliul de Supraveghere Civilă (CSC). Mandatul CSC este dublu: asigurarea legalității activităților serviciilor de informații și utilizarea legitimă a puterilor speciale. CSC este format din șapte membri aleși de către parlament să servească un mandat de patru ani, după un proces de selecție deschis. El este responsabil în fața parlamentului, cu personal din foști angajați ai serviciilor de informații, precum și reprezentanți ai societății civile, iar activitatea sa este supravegheată de comisia parlamentară de supraveghere a serviciilor de informații.

Consiliul a jucat un rol important în mai multe cazuri importante de abuz de puteri speciale. De două ori, în 2004 și 2007, proceduri judiciare separate intentate de victimele abuzului au recunoscut contribuția valoroasă a Consiliului la stabilirea faptelor și a hotărârilor instanței.

Consiliul de Supraveghere Civilă și-a asumat de atunci un rol mai complementar celui al parlamentului. Acesta investighează în principal plângerile individuale ale cetățenilor, cazurile importante fiind în general abordate de comisia parlamentară de supraveghere. CSC are autoritatea de a examina orice documente și de a intervieva oficialii serviciilor de informații.

• **Discuții la masă rotundă**

Serviciile de informații s-ar putea gândi la organizarea de mese rotunde cu organizațiile societății civile. Deși în practică acest lucru e rar, asta oferă o oportunitate unică de a consolida încrederea între oficialii serviciilor de informații și societatea civilă. Aceasta poate contribui la asigurarea faptului că societatea civilă înțelege problemele mai ample în joc și este capabilă să ia în considerare perspectiva agențiilor de informații. În Croația, serviciul de informații a introdus mese rotunde anuale între înalți oficiali de informații și grupuri ale societății civile.

Inițiativa a fost privită pozitiv de ambele părți și s-a susținut că, în rezultat, s-a generat o mai mare transparență din partea serviciilor de informații, cu o creștere a numărului de documente și de informații desecretizate eliberate publicului.

Alternativ, în Statele Unite, Biroul pentru Libertăți Civile, Confidențialitate și Transparență convoacă discuții cu societatea civilă în urma dezvăluirii de documente nou desecretizate de către Directorul de Informații Naționale. Acest lucru oferă context documentației și permite societății civile să pună întrebări conexe. În plus, astfel de discuții oferă o oportunitate de a aborda preocupările legate de aceste organizații cu privire la supraveghere și la utilizarea altor metode intruzive de către serviciile de informații și oferă societății civile oportunitatea de a-și prezenta perspectiva asupra problemelor. Un anumit nivel de angajare poate fi observat și în Franța, unde oficialii serviciilor de informații sunt prezenți la evenimentul „La Fabrique Défense”, pentru a „informa, discuta și dezbate” problemele de securitate cu un public mai larg.

• **Furnizarea de informații de către serviciile de informații**

Publicarea rapoartelor anuale desecretizate privind activitățile serviciului de informații a devenit o practică larg răspândită pentru a facilita schimbul de informații cu societatea civilă. De exemplu, Biroul de Protecție a Constituției din Letonia publică rapoarte anuale cu privire la activitățile sale, în timp ce agenția croată a permis vizitele la sediul lor de către studenți, grupuri ale societății civile și delegații internaționale, cum ar fi membrii comisiilor parlamentare de supraveghere. Rapoartele anuale sunt, de asemenea, o practică consacrată în Franța, Slovacia și Republica Cehă, printre altele.

În plus, procedurile clare și transparente pentru declasificarea informațiilor sunt importante pentru a facilita angajarea societății civile în problemele serviciilor de informații. De exemplu, comunitatea de informații franceză a consultat mai mulți istorici și jurnaliști în gestionarea declasificării progresive a arhivei lor.

• **Rapoarte de experți și recomandări ale OSC-lor**

Civil society organizations frequently focus of specific topics and areas Organizațiile societății civile se concentrează frecvent pe subiecte și domenii specifice de interes public, cum ar fi libertățile civile, confidențialitatea sau supravegherea online (interceptarea comunicării personale). Analizele, rapoartele și recomandările lor pot ajuta agențiile de informații să își îmbunătățească funcționarea și operațiunile instituționale.

• **Stabilirea relațiilor cu comunitățile academice**

O altă modalitate de a facilita angajarea între serviciile de informații și societatea civilă este promovarea relațiilor cu comunitatea

academică. O astfel de abordare poate include oferirea de stagii studenților universitari. De exemplu, serviciul Ceh de Informații (BIS – Bezpečnostní Informační Služba) a oferit din 2017 trei runde de posturi de stagiu pentru studenții universitari. În 2018, BIS a găzduit și un curs în cooperare cu facultatea de drept din Plzen pe tema „Statutul juridic și funcționarea BIS în cadrul sistemului de securitate ceh”.

Un alt exemplu este cel al Departamentului Securității Statului din Republica Lituania, care a inițiat un proiect comun cu Universitatea din Vilnius intitulat „Ofițer de informații pentru o săptămână”. 60 de studenți au fost informați despre provocările securității naționale lituaniene și despre specificul activităților serviciilor de informații. Un alt exemplu se referă la Agenția Franceză de Informații, care a organizat de mai multe ori provocări premiate în cadrul școlii de criptologie.

• **Găzduirea și participarea la evenimente publice**

Serviciile de informații pot crește gradul de conștientizare a publicului cu privire la activitatea lor prin găzduirea sau participarea la evenimente publice. De exemplu, Departamentul Securității de Stat al Republicii Lituania a organizat diverse evenimente publice pentru a marca cea de-a 100-a aniversare a „restaurării statalității”. Acestea au inclus evenimente care celebrează personalități istorice importante din comunitatea de informații lituaniană și dezvoltarea unui documentar intitulat „Frontul de umbră”.

Comunitatea de informații franceză se angajează, de asemenea, în sensibilizarea publicului, de exemplu prin oferirea de interviuri jurnaliștilor acreditați și prin sondaje de opinie publică. În Statele Unite, oficialii Agenției de Informații pentru Apărare raportează în mod regulat despre activitățile lor.

• **Stabilirea platformelor online**

Unul dintre obstacolele majore în calea angajării sistematice între societatea civilă și serviciile de informații este absența unei platforme prin care să poată fi menținută o comunicare regulată. În prezent, rămâne o practică obișnuită ca organizațiile societății civile să publice rapoarte despre agențiile de informații, dar fără nici o platformă ce ar permite acestor din urmă să urmărească problemele și preocupările identificate. Stabilirea unei platforme digitale prin care serviciile de informații și societatea civilă ar putea comunica ar favoriza relații mai bune și înțelegere reciprocă. Cu timpul, astfel de platforme digitale ar putea conduce la formarea unor practici în rândul reprezentanților OSC-lor pe probleme de informații, cu care serviciile de informații ar putea discuta pe probleme conexe.

• **Abordări inovatoare ale schimbului de informații**

Tehnologia Blockchain este fundamentul unui nou tip de comunicare

online ce permite ca informațiile digitale să fie distribuite, dar nu copiate. Informațiile deținute pe un blockchain există ca o bază de date partajată, fără control din partea vreunei entități. Agențiile de informații au început în ultimii ani să exploreze modul în care tehnologia blockchain poate contribui la stocarea securizată a datelor. Registrele distribuite permit partajarea bazelor de date cu o rețea de actori pe mai multe site-uri, zone geografice și instituții în care toți participanții din rețea au propria lor copie identică a registrului, dar orice modificare a registrului se va reflecta pe toate copiile. Datorită conectării prin intermediul platformei sigure și neutre, blockchain deschide ușa către interacțiunea rapidă și directă între serviciile de informații și OSC. Informațiile și rezultatele devin complet transparente și accesibile participanților. Toți utilizatorii pot deveni proprietari ai informațiilor, iar descentralizarea stocării fișierelor pe internet aduce beneficii clare. Tipurile de active stocate acolo pot varia și tehnologia blockchain poate fi folosită pentru a încorpora reguli, contact inteligent, semnături digitale sau alte instrumente. Utilizarea acestei tehnologii de către serviciile de informații în relațiile lor cu societatea civilă ar putea oferi o modalitate sigură pentru ca cele două părți să coopereze și să partajeze informații.

DCAF Geneva Centre
for Security Sector
Governance

www.dcaf.ch

DCAF - Geneva Centre for Security Sector Governance

Chemin Eugène-Rigot 2E

P.O. Box 1360

CH-1211 Genève 1